

„Pista see sealt sinna!“ Käsitööteaduse terminite komisjoni tööpõld

Marja-Leena Jaanus

„Pista see sealt sinna!“ on tavapärane saatelause käelisele tegevusele, mis töövõtte demonstreerimise juurde käib. Enamasti on see ka piisavaks selgituseks toimuva mõistmisel. Sama lause ajab hädapärast asja ära ka joonise juures teabe edastamisel. Kui aga joonist pole ja töövõtet ette näidata ei saa, seab säärane piiratud sõnavalik suhtlejad kitsikusse. Erialasel suhtlusel on abiks oskussõnavara, mille abil iga „see“ ja iga „seal“ saab üheti mõistetava vaste: termini, mille aluseks on erialaspetsialistide kokkulepe. Oskussõnavara kasutades saab „Pista see sealt sinna ja pinguta seda pärast – enne kui sa selle uuesti sealt läbi pistad“ asemel moodustada täpsema lause, näiteks nii: „Pista käbikuks korraldatud koelõng läbi lõimelõngadest tekkinud vaheliku, keera kõladega uus vahelik ette, löö eelmine vahelik võõmõõgaga kinni ning seejärel pinguta koelõng parajaks.“

29. aprillil 2016 loodi TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia rahvusliku käsitöö osakonna juurde käsitööteaduse terminite komisjon just seesuguste probleemide lahendamiseks ja terminoloogiliste kokkulepete sõlmimiseks. Kuna erialane oskuskeel on erialaspetsialistide teha, siis kuuluvad komisjoni käsitöömeistrest õppejõud, käsitööeadlased ja vastava eriala külalispspecialistid, kelle kitsamasse valdkonda kuuluvat oskussõnavara arutatakse. Nii oli 13.05.2016 toimunud terminikomisjoni koosolek pühendatud kõlaltehnika terminiettepanekute arutamisele ja terminite vastuvõtmisele; osalejais valdavalt kõlakudujad (nii spetsialistid kui ka teoreetikud), kellele olid teistsuguse vaatenurga mõistmisel abiks osakonna õppejõud, magistrandid, keeletespetsialist ja semiootik. Eesti keele asjatundja osalus erialakeele korras- tamise ja arendamise juures on kasulik seetõttu, et oskuskeel on kirjakeele allkeel, millele kehtivad kõik eesti keele normid. Filoloogist „tark mees tas- kus“ oskab neis küsimustes tulusat nõu anda. Semiootiku taustaga komisjoniliikme kogemus aga aitab mõistete määratlemisel. Mõiste piiritlemine definitsiooniga (oskussõna defineerimine) seevastu toimub kõigi koosolekul osalejate koostöös.

Käsitööteaduse terminite komisjon on koos käinud kolmel korral (29.04.16, 13.05.16 ja 29.11.16). Neist esimesel ja viimasel koosolekul tegeleti

käsitööteaduse üldterminitega ja arutati magistrantide terminiettepanekud, et neist saaksid magistritöö kirjutamiseks hädavajalikud oskussõnad.

Terminiettepanekud esitab ja teeb selle tarvis vajaliku eeltöö see (või need) käsitöökeele kasutaja(d), kellel king oma valdkonnas kõige enam pitsitab. Näiteks kinnitas komisjon kahe magistrandi ettepanekud magistritöös kasutatavate terminite osas ning koosolekul vastu võetud kõlatehnika terminid (mida oli kokku üle 50) leidsid kasutamist selleteemalises lõputöös. On juhtunud sedagi, et ühte ja sama sõna pakutakse eri valdkondade terminiks (nt konkureeris *keerd* nii silmuskudumise kui ka kõlatehnika terminiks). Sellisel juhul määrab komisjoni otsus, millise valdkonna terminiks sõna saab ning millise muu keelendiga tähistada teist mõistet.

Kinnitatud terminid kantakse terminibaasi „Käsitööteaduse oskussõnad“, mis asub Eesti Keele Instituudi veebilehel Termeki teiste oskuskeelte andmebaaside seas aadressil: <http://term.eki.ee/termbase/view/6234149/>. Igale koosolekul kinnitatud terminile on lisatud definitsioon ja kinnitamise kuupäev, võimalusel ka vasted teistes keeltes (inglise, soome, vene, saksa ja rootsi keeles). Käsitööteaduse oskussõnade elektrooniline andmebaas täieneb pidevalt, vastavalt sellele, kuidas terminikomisjon otsuseid vastu võtab.

Siinkohal kutsun üles kõiki käsitöökeele kasutajaid oma valdkonna terminiettepanekutega käsitööteaduse komisjoni töösse lülituma! Korraldagem oma oskuskeel ladusamaks, täpsemaks ja „selle-sealt-sinna“-vabamaks. Tänan kõiki käsitööteaduse terminite komisjoni töös osalenuid ja osalejaid. Terminoloogiaküsimustega võib pöörduda Ave Matsini ja allakirjutanu poole.

Marja-Leena Jaanus (s 1967) on TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia pärandtehnoloogia magistrant; lõpetanud samas rahvusliku käsitöö osakonna tekstiili erialal (2016) ning õppinud varem Tartu Ülikoolis eesti filoloogiat. Tema töö keskendub eestikeelsele käsitööteaduse terminoloogiale. Marja-Leena on käsitööteaduse terminite komisjoni liige ning vastutab uute terminite lisamise eest Termeki andmebaasi.

Here a stitch, there a stitch: a committee working on specialised terminologies for craft studies

Abstract

“Here a stitch, there a stitch“ is something one is likely to utter while working with their hands and demonstrating a particular technique. Specialised terminology facilitates professional communication, so that each “here“ and “there“ has an exact equivalent, a term based on agreement between professionals in the field.

The committee of specialised terminologies in craft studies was established by the Estonian Native Crafts Department at the University of Tartu Viljandi Culture Academy on 29th April 2016 to tackle these very problems and to reach agreement upon precise terminology. As specialised terminology is created by professionals in the field, the committee is made up of lecturers specialising in craftwork, handicraft scholars, and guest specialists whose particular field is under discussion.

The committee has so far met on three occasions and has addressed the general terms of handicraft studies, but the suggestions made by MA students, to whom specialised terminology is essential when writing their theses, have also been discussed.

Terms which have received approval from the committee will be included in the term database ‘Specialised Terminology of Craft Studies’, which can be found along with other term databases at the Institute of the Estonian Language’s website: term.eki.ee. Everyone who uses handicraft terminology is welcome to suggest new terms to the committee.